

Beata Gotthardi-Pavlovsky (1926. – 2023.)

U maloj disciplini kao što je etnologija u Hrvatskoj rijetki su oni koji cijeli život posvete jednom uskom stručnom području, pri čemu su sasvim u skladu sa svjetskim trendovima, ali i neumorno javno progovaraju i zalažu se za područje kojim se bave. Jedna od njih svakako je bila etnologinja-konzervatorica Beata Gotthardi-Pavlovsky.

Rođena je 1926. godine u selu Grana, kraj Novog Marofa, u Hrvatskom zagorju. Gimnaziju je završila u Zagrebu, a na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završila je studij etnologije i povijesti. Već tijekom studija bila je pjevačica i plesačica Folklorne sekcije OKUD-a Joža Vlahović, a 1949. godine je prešla u tada tek osnovani profesionalni folklorni ansambl LADO. Etnologija je bila njezin životni poziv i strast, a ljubav prema folkloru i *Vlahoviću* ponosno je isticala tijekom cijelog života.

Nakon završetka studija kratko je vrijeme bila zaposlena u Pomorsko-povijesnom muzeju u Rijeci, no njezin stručni i profesionalni put obilježilo je zapošljavanje u Zavodu za zaštitu spomenika kulture Rijeka, u kojem je radila od davne 1962. godine pa sve do svog umirovljenja. Kao etnologinja-konzervatorica bila je nadležna za područje Istre, cijelo Hrvatsko primorje, te općine Delnice i Čabar u Gorskom kotaru. Zamijenivši ured s terenom kao mjestom rada, omogućila je razvoj etnološke konzervatorske struke te razvila brojne inovativne metodološke postupke. Naime, u svojem stručnom pristupu sagledavala je etnografske graditeljske objekte u cjelini s gospodarskim i prirodnim prostorom i resursima, odnosno prirodni je okoliš promatrala u cjelini s djelovanjem čovjeka u njemu, s njegovim naslijeđenim znanjima i stečenim iskustvom. Time je gotovo anticipirala i suvremene trendove u antropologiji okoliša u kojoj je upravo su-djelovanje čovjeka i okoliša kontekst unutar kojeg treba sagledavati principe i metode zaštite kulturnih dobara i spomenika kulture. Svaki je teren u njezinu slučaju bio minuciozna i detaljna potraga za onime što je smatrala važnim u smislu očuvanja etnografske baštine, s brižnom i prikupljanom dokumentacijom, kako podatkovnom tako i fotografskom, koja ju je okruživala u njezinoj životnoj svakodnevnici i dugo nakon umirovljenja. Kao da je na svaki evidencijski i registracijski obrazac trebalo još nešto dodati, još nešto dopuniti. Bila je svjesna da se kultura mijenja, pa tako i prostor i ljudi, i iako bi svaki novi podatak mogao dati neki novi doprinos, čvrsto je i jasno, na temelju svojih saznanja i iskustava, mogla argumentirati koje su to vrijednosti na kojima se može i treba inzistirati u postupcima i procesima očuvanja baštine. U valoriziranju i čuvanju tih vrijednosti nije vidjela kompromis.

Prva je u tadašnjoj Jugoslaviji, 1967. godine, počela javno govoriti i pisati o važnosti i potrebi zaštite nematerijalne kulturne baštine, mnogo godina prije negoli se o tome počelo službeno razmišljati na svjetskoj razini, tj. na razini UNESCO-a. Iako je bila svjesna toga kako je pojam izvorno nastao u kontekstu Japana, jasno je naglašavala da je način na koji ona promatra nematerijalnu kulturnu baštinu, upravo u sprezi kompleksa čovjek-iskustvo-okoliš, bio sasvim originalan i, što je za nju bilo najvažnije, prilagođen terenu i prostorima koje je istraživala, poznavala i voljela.

Beata Gotthardi-Pavlovsky zaslužna je za oblikovanje teorije i metodologije etnografske konzervatorske struke i u tom kontekstu vrlo suvremenih i ispred svog vremena definiranih pojmova poput nematerijalne baštine, etno-zona i kulturnog dobra, shvaćenog sasvim izvan klasičnog spomeničkog konteksta.

Budući da je etnologiju doživljavala kao javno korisnu struku, cijeli je život posvetila popularizaciji etnologije, ali i propagiranju svojih stavova u javnom prostoru i medijima. Smatrala je to dijelom svog poziva i dodavala tadašnjoj apolitičnoj etnologiji jasno definiran politički, aktivistički i zagovarački stav. Neki naslovi njezinih tekstova, čak iz ranih 1960-ih, kao što su, primjerice, "Djelatnost koja obavezuje", "Vijest koju bi turisti rado pročitali", "Akademski stav životom korigiran" ili "Folklor bez operetnog pakiranja", odudaraju svojom pozicioniranošću i direktnošću od nekih klasičnih pristupa i tema u tadašnjoj etnologiji u Hrvatskoj te i za današnje vrijeme zvuče sasvim recentno i inovativno.

Beata Gotthardi-Pavlovsky se od 1968. godine prihvatila i stručnog suradništva u snimanju dokumentarnih filmova za televizijsku produkciju i tijekom svog radnog vijeka bila je autorica teksta i etnografske građe za desetak dokumentarnih emisija i filmova.

O njezinoj ljubavi i životnoj posvećenosti struci svjedoči i podlistak riječkog *Novog lista* koji je pod naslovom "Običaji u primorsko-goranskom kraju i na otocima" izlazio od travnja 2013. do travnja 2014. godine, a u kojem je ona aktivno sudjelovala, svakodnevno ga oblikujući i uređujući, u dobi od 88. godina. Svoj istraživački posao nije nikada smatrala dovršenim, jer se o ljudima, njihovim životima i prostorima uvijek moglo saznati ponešto novo i mnogo je još toga iz njezine stručnosti i života ostalo neispričano.

Tanja Bukovčan